

ETO: 821.163.42ŠOLJAN, A.
82-92(497.113)=511.141
82.0
DOI: 10.19090/hk.2024.2.92-108

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

VIRÁG Zoltán

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar
Magyar Irodalmi Tanszék
Szeged, Magyarország
viragz@hung.u-szeged.hu
ORCID 0000-0002-9708-6538

ÖSSZETALÁLKOZNI ÉS TOVÁBBHALADNI EGYAZON VONALON

Antun Šoljan irodalomfelfogásának symposionista megítéléséről

To meet and continue on the same line

The Új Symposion writer's attitude to Antun Šoljan's literary concept

Sresti se i nastaviti dalje istom linijom

Simpozionistička procena stava Antuna Šoljana o književnosti

Antun Šoljan (1932–1993) horvát szerző az 1950-es évek első felében került a feltörekvő vajdasági író- és művésznemzedékek látókörébe. Költői, elbeszélői, műfordítói érzékenysége, illetve lapszerkesztői tevékenysége és kritikusai elkötelezettsége nagyrészt követésre sarkallóan, némelykor viszont vitára ingerlően hatott a sympósokra. Írásom ennek, a magas minőségű esztétikai teljesítményt és a kötelezettségvállalást nem a társadalmi státus, hanem a szabad művészi alkotás függvényének tekintő hozzáállásnak a többirányú fogadtatását tárgyalja. Részletezendő azokat a közös eszmei támpontokat, kapcsolódási vagy ütközési felületeket, amelyeket a nemzeti mítoszok hamis hősiességét kerülő értelmiségi önképvi-
selet meg a friss világirodalmi tendenciák mániákus importjától és/vagy epigonizmusától mentesített hagyományfolytonosság jellemez.

Kulcsszavak: Jugoszlávia, nemzeti kisebbségek, anyanyelvi kultúra, identitás, Új Symposion

Az újvidéki *Híd* 1953. szeptember–októberi számának szerb és horvát irodalmi-művészeti sajtótermékekre összpontosító *Lapszemléjében* az 1945-ös indulásakor Miroslav Krleža főszerkesztette *Republika (Köztársaság)* aktuális

darabja mellett a fiatalabb zágrábi orgánumok, a *Krugovi (Körök)* és a rövid fennmaradású *Međutim (Időközben)* kaptak fokozott figyelmet. Az 1920-as és az 1930-as évtizedben születettek a második világháború utáni első, a hidegháborús paranoiával elkerülhetetlenül szembesülő, az új elitek ideológiai ostromcsapásait jócskán megszenvedő nemzedék tagjaiként mutathatták meg bennük az oroszláncörmeiket.

A rövid szignóval jegyzett méltatás a sorra vett periodikákban publikáló, az 1952-től 1958-ig létező *Krugovi* alapítóinak körébe tartozó Ivan Slamnig és Antun Šoljan baráti párosáról ekképp fogalmazott: „Kiegészítik egymást. Ma még nem tudjuk: ki kettőjük közül tartalmilag termékenyebb és kié a formai tökély (!?), de mindenik írásuk – így a Republikában megjelent tanulmány is – föltétlenül érdeklődésre tarthat számot” ([.L.] 1953, 670). E napjainkban már a „horvát klasszikusok” (Flaker 2003, 15) táborát gyarapítók költészeti, elbeszélői, színpadi szerzői és esszéista tevékenysége, illetve műfordítói, irodalomkritikusi elhivatottsága, melyek a fajsúlyos esztétikai teljesítményt és a kötelezettségvállalást nem a társadalmi státus, hanem a gátolatlan művészi alkotás függvényének tekintő attitűdben gyökereztek, számottevően befolyásolták a vajdasági magyar irodalom szoros kapcsolódásait a jugoszláviai kánonhoz (Ladányi 2019, 139).

Az *Iffúság* hetilap *Symposion* mellékletének *Ex Libris* rovatában Tolnai Ottó 1962 februárjában véleményezte Antun Šoljan *Árulók (Izdajice)* című regényét, elismerően adózva a déli szláv költészetet „szinte tökéletes hallással” nyomon követő elmélyültségének, miközben arra jutott: „a könyvet olvasva sokszor úgy éreztük, hogy rólunk is mintázhatta volna hőseit az író” (Tolnai 1962, 9). Tizennégy nap múlva, az 1959-ben felélesztett-vérátömlesztett, majd 1961-ben ismét megszűnt zágrábi *Književnik (Irodalmár/Írástudó)* gárdájának (Duško Car, Vlado Gotovac, Stanko Juriša, Vesna Krmpotić, Ivan Kušan, Tomislav Ladan, Slobodan Novak, Ivan Slamnig, Antun Šoljan) megszívlelendő nyilatkozata bocsáttatott közre:

Szorgalmazzuk az azonos irodalmi nézeteket valló emberek csoportosulását, társulását, együttműködését és barátságát, de ellenezzük a klikkszerűséget, a céhbeli kooperációt és a társulás mindennemű bürokratikus mércéjét. Csak azok az írók csoportosuljanak, akik kölcsönösen megbecsülik egymás irodalmi munkásságát, és nem pedig azok, akik holmi karrierista, könyöklő, haszonleső okokból dicsérik saját klikkjük irodalmi dadogását.¹

¹ Ismertetjük csoportunk kiáltványát, *Iffúság*, 1962. február 15., 15 (8): 9.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál arra hívta fel a figyelmet február 19-én, hogy a Vajdasági Írószekció meghívásának köszönhetően a város Népegyetemének központi tribünjén irodalmi esttel egybekötött beszélgetést szerveznek Antun Šoljan, Ivan Slamnig, Slobodan Novak és Tomislav Ladan részvételével, amit a szabadkai Népegyetemen és a zombori tribünön egyaránt megrendeznek; viszonzásaképpen a vajdaságiak küldöttsége utazhat Zágrábba a tavasz folyamán (erről Vékás 2013, 163). Március 1-jén kerültek terítékre Antun Šoljan töprengései, melyekben az értelmiségi alapállást differenciáltnak, megalkuvásmentesnek és függetlennek nevezte. Az anonimizáltan, forrásmegjelölés nélkül, angol eredetiben idézett Thomas Stearns Eliot-i (*The Cocktail Party/Koktél hatkor*, 1950), valamint a franciául citált Jean-Jacques Rousseau-i (*Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes/Értekezés az emberek közötti egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól*, 1754) beékelésekkel az „identitáshitelesítés nyilvános folyamatai” (Brešić 2003, 44) meg a társadalmi elköteleződés és a szociabilitás felé kanyarodóan zárta érvelését:

Ilyen körülmények között entellektüelnek lenni, azt jelenti, hogy nemcsak aktívan és tudatosan, hanem szükségszerűen angazsálódni kell a látszatra reménytelen harcban, azokért az érdekekért, amelyek nevében az emberiség él, és amelyeket ebben a mi viharos korunkban mind jobban elhanyagolnak közelebb álló és felületesebb ideálok kedvéért (Šoljan 1962a, 8).

A jugoszlávizmus felhorgasztotta nemzetkovácsolási vágy és készenlét a partikuláris hovatartozások elhalványodását előfeltételezte. A származási elfogultságok és a rivalizálások kordában tartásáról, a partizán hőskultusz konzerválásáról, az egyenlőségért vívott egyetemes harc nemzetek feletti ideológiai primátusáról viszont eltértek az álláspontok. A hat egyenrangúnak kikiáltott köztársaság populációja (a szerbeké, a horvátoké, a bosznia-hercegovinaiaké, a macedónoké, a montenegróiaké, a szlovénoké), továbbá a Vajdaság autonóm tartományának vegyes származású lakossága meg a Koszovó és Metóhia autonóm körzetének etnikai mozaikja nem feltétlenül az egalitárius elbírálás magától értetődését vette készpénznek.

E déli szlávokat tömörítő, eredetinek szánt és érzett koncepciójával „mindenki modelljét és sablonját elutasító” (Bilandžić 1985, 269) országalakulat a tudományos, a művészeti és az irodalmi életet elővigyázatosan csordogáltató látszatliberális engedmények államszocialista diktatúrája volt. Egy aprócska ellenkezés, mérsékeltebb felszólamlás, szolidabb homlokráncolás könnyedén kiérdemelhette a szeparatizmus, a nacionalista gáncsoskodás vádját. A mikro- és

makroökonómiai vagy a demográfiai jövőjüket borúsán látó horvátok demokratikus kísérletét szélsőséges elhajlásnak kiáltották ki, s kíméletlenül megtorolták. Az 1971-es Horvát Tavasz Josip Broz Titó-i válságmenedzselése több ezer ember meghurcoltatását, az elnyúló börtönbüntetéseket, a prominens értelmiségiek és a diákság vezéralakjainak üldözését jelentette, beleértve a szimpatizáns bosznia-hercegovinai meg a vajdasági horvátok elhúzódo végzálását (erről Sokcsevits 2011, 652).

Az idáig vezető út állomásain, az 1950-es és az 1960-as évek közepette a nyelvi, a művelődési, a szépírói s az alkotóművészi elbizonytalanodások egyre sűrűsödtek. A *Krugovi* a „hagyományt”, árnyaltabban fogalmazva: a friss világirodalmi trendek mániákus importjától és/vagy az epigonizmustól mentesített hagyományfolytonosságot választotta kulcskifejezéséül. Az univerzalizmusra és az esztéticizmusra támaszkodva oltalmazta szimbolikus tőkéjét. Elsősorban a tágabb kulturális mező érdekelte a szerkesztőségi kollektívát, a tagok szerefelett kultiválták a közvetlen és naprakész reflektálást a politikai kontextusra.

A kezdeményezéseik semlegesítéseivel, a szuverenitási törekvéseik bénításaival ki nem békülésük, ki nem békülésük, a szocialista realizmus stiláris kritériumainak vakbuzgó követésétől viszolygásuk, a szabadabb, némelykor szabadosabb hangkeresésük és hanghasználatuk egy merőben új poétika irányában tájékozódásaikból (vö. Detoni Dujmić 1985, 89) fakadt. Az azonos célok felé tett lépéseik, a felülről oktrojálásokból, a basáskodásokból nem kéréseik, s külön kiemelten a korosztályi közös platform Antun Šoljan-i szorgalmazásai, heves indulatokat szítottak. Szándékaikat nagy dérrrel-dúrral ócsárolták, az általuk vallottakat „dekadens eszméknek bélyegezték, amelyek a vizsály veszélyes magvait hintik szét” (Biti 2005, 176).

A horvát értelmiségiek tollforgatói felelősségtudata inspirálóan hatott a vajdasági miliőben. A krugovások az írástevékenység mindennel és mindenkivel összefüggését nyomatékosították; a sok, mérhetetlen hiúsággal eltöltött félművelt és írástudatlan szerzővel meg a kevés nyertes résztvevővel bonyolódó irodalmi játék szabálytalanságát (vö. Ladan 1962, 62) maximálisan pártolva. Antun Šoljan korszakfelméréseiben egy napvilágot látott irodalmi műalkotás „létezésének alapján, teljességében új tényező” (Šoljan 1962b, 534), amely nem a specializált literátusok zárt klubjában zajló szakmai szórakozások szárba szökkenése, hanem minden ízében „a környező világ új totalitása és az iránta való személyes viszony” (Šoljan 1962b, 534) artikulációja.

Az efféle szemléletmód többleteire való fogékonyság hamarosan túlnőtt a tartományi zónákon, miként erről Sinkó Ervin levelezése tanúskodik:

Vele kapcsolatban lenne egy kérésem Sinkó elvtárshoz: Gömöri [György] ugyanis írta nekem, hogy tetszett néki a júniusi számunkban közölt Šoljan esszé, s kérte tőlem Šoljan címét – azonban már késő megküldenem néki. Kérném, juttassa ezt eszébe és legyen segítségére a cím megadásában.²

Az *Új Symposion* első periódusának jelesei csápjaikat kíváncsian kieresztették, a távlatosan fenntartandó dialogizálást elengedhetetlen igényként affirmálták:

Ez alkalommal mindjárt még valamit: kívánatos volna, hogy a zagrebi „Forum” számára majd egy komolyan beszámolót kapjunk úgy az előadás-sorozatról, mint a korszerű kérdésekről és ezzel kapcsolatban az egész Novi Sadon kibontakozó szellemi életről. Itt jegyzem meg: beszéltem Šoljannal, ő is hajlandó volna Novi Sadon az Ifjúsági tribünön előadást tartani. A téma, amit indítványozott: „Književna situacija danas”. Ha gondolják, a továbbiakra nézve lépjenek vele közvetlen érintkezésbe, a címe: Zagreb, Čakovačka 3a.³

Tomán László még a műfaji fenntartásait hangoztatva latolgatta az *Árulók* experimentális jellegét (vö. Tomán 1962, 180–182), Végel László ugyanakkor a meglepődését fejezte ki amiatt, hogy e prózai csemege fordításával miért maradt adós a könyvkiadás:

Mi csak csodálkozhatunk azon, hogy ezt az első korszerű jugoszláv regényt nem kaptuk kézhez magyar nyelven is, annál is inkább, mert a šoljani korszerűségnek megvannak a maga világirodalmi példái és párhuzamai is, és sűrű prózánkknak egy ilyen vérátömlesztés és tapasztalat, a meghatározott kereteken belül, nagyon jót tenne (Végel 1965, 12).

Együttal üdvözölte a belgrádi születésű alkotó következő regényének, a *Kratki izletmek (Rövid kirándulás)* a zágrábi *Forum* hasábjain feltűnő részleteit:

A mai ember fondorlatosan egyszerű, könnyű mondatainak a mestere. Šoljan a próza olyan tisztaságát ápolja, amelyet már a modern amerikai és angol regényekből ismerünk. (Hemingway, Updike, Salinger). Mondataiban nélkülöz minden irodalmi manírt, inkább visszatér a próza *természetes* és tiszta állapotához (Végel 1965, 12).

Egy év röptével, a már köteté terebélyesített művet „kétségtelenül a legjelentősebb modern jugoszláv regények közé” (Tomán 1966a, 378) tagozhatónak

² Major Nándor – Sinkó Ervinnek (N. Sad, 1962. VII. 20-án) (Kovács 2006, 209).

³ Sinkó Ervin – Bosnyák Istvánnak (Zagreb, 1964. febr. 15.) (Kovács 2006, 313).

taksálta Tomán László, a szereplőkről pedig Végel László megjegyezte: „Ezek az emberek kishitűek az idővel szemben, leginkább ezzel konfrontálnak, de az idő túl absztrakt és éterikus, és ezért nem tudják megtalálni annak lényegét. Innen van az is, hogy Šoljan hősei nem az idő kritikáját adják, hanem saját kritikájukat” (Végel 1966, 12).

A főként a *Krugoviban*, illetve részint a *Međutimban* vagy a *Književnikben* publikálók (eme orgánumok irányítói s szövegközlői körei nagyjából egybeestek) berobbanása az irodalmi és művészeti térbe, a produktumaik lehengerlő értékdimenziói komoly változásokat előlegezve bolygatták meg az olvasási szokásokat és az ítézési viszonyulásokat. A horvát második modernség (1952–1970) e felforgató hullámához csatlakozók a dogmatizmus és a sematizmus áporodott levegőjétől elszakadva, a hiteltelenség kelepéceibe nem botolva mérlegelték a világ lényegi dolgairól szóló beszéd eltüntetésében élenjárók felelősségét. Művészi hitvallásukkal az alkotás autonómiájáért szálltak síkra, a formatudati sokszínűségen nyugvó kompozíciós eljárásaik gazdagságát óhajtották megosztani közönségükkel.

Feltérképezéseikben a lekezelő modortól őrizkedő érzékenységgel, a túlzások és a trivialisások kiküszöbölésével reagáltak a kitaszítottak, a társadalom peremén tengődők sorseseményeire. A nyitottság, a tolerancia iránti affinitásuk döntő hatást gyakorolt Jugoszlávia-szerte a csikómuveiket taposó generációkra, a feltörekvő költő- és írótehetségekre, hiszen nem fagyasztották bele magukat saját örökségükbe. A közéleti atmoszférát, a nemzetközi vonulatokat árgus szemmel figyelték, lankadatlanul kutattak az érdemleges minták után. A műfordítást a lehető legmagasabb fokozatokig juttatták, sőt a friss tudományos munkák részleteinek vagy teljes egészének átültetését ugyancsak kiapadhatatlan szorgalommal és munkabírással végezték.

A propagandisztikus célzatú szekértolást, az uniformizált szövegtermelést az iparkodóbbakra hagyták. Utánpótlás bőven akadt belőlük. A színvonalassághoz nem a funkcionáriusi nógátások nyomán, hanem a funkcionalitás aspektusai révén közelítettek. A csiszoltság, a minél cizelláltabb szerkezetkialakítás vonzotta őket. Az eltántoríthatatlan ragaszkodás ahhoz, hogy a szemantikai relációkat a textuális építmények teremtik, az olvasás aktusa során pedig az adott kontextust illetően feltáruló utalásmódozatok, felfedezett idézőmódozatok ontológiai elsőbbséget kell élvezzenek magával a kontextussal összevetve (vö. Brlek 2007, 85).

Az Antun Šoljan, Ivan Slamnig és Tomislav Ladan kivirágoztatta lírikusi, epikus, kritikusi, esszéista és műfordítói serénykedések tiszteletet parancsoltak. Fejlődésre sarkallták a *Symposionban* és az *Új Symposionban* huzamosabb vagy kurtább ideig otthonra lelőket. „Ugyanebben az időszakban Tolnai Ottó

folytatásos regénye, az *Érzelmes tolvajok* vagy Domonkos István *Kitömött madara* a regénypoétikai sajátosságokat tekintve leginkább az új horvát regénykísérletekhez kapcsolható, különösen Antun Šoljan regényeihez” (Ladányi 2022, 109). Kazalnyi ellesnivalójuk támadt, bőséges intellektuális munícióval gazdálkodhattak. A zágrábiak fogadókészsége, európeársága, szellemi holdudvaruk kiterjedtsége, s persze a mediterrán vonzalmaik (a Danilo Kištől nyert ihletésekhez felzárkóztatva) legtöbbjüket lenyűgözték:

Ahogy Kiš a francia szellemi életet, modern irodalmat hozta és részben az orosz, úgy Šoljan az angolszász irodalmat. Ladannal Eliotot fordították, Eliot-kötetet adtak ki Slamniggal. Ladan aztán Ezra Pound-kötetet adott ki. És egyáltalán a modern angol irodalom hatása, a költészet- és esszé-felfogás, kristálytisztá, nem a szürreális, hanem az Eliot-féle esszé hatása. Másrészt az amerikai irodalom hatásáról már azt hiszem beszéltem: a beatirodalom, Kerouac hatása előrevetítette már az árnyékát, de mint mondtam, nála ezt autentikussá tette az Adriai-tenger terepe, térénuma, annak a fénye, szaga, sós lehelete erősebb volt számunkra, mint az amerikai hatás, ami rajta keresztül ért bennünket. Šoljan fordította le különben Kerouac *Úton* című regényét nagyon-nagyon korán, sokkal a magyar jelentkezések előtt (Vékás 2017, 504).

A nyilvánosságnak nyújtott tanúságtételeikből, a divathajszolás korérvő lét dinamikájából kiforró viselkedésmintáikból rengetegszer táplálkoztak: „Šoljan, amerikai–angol playboyszerűen mozgott, fantasztikusan táncolta a modern táncokat, és Miljković mondta, ha ő így tudna táncolni, akkor nem írna több verset” (Vékás 2017, 504).

Az élharcos symposionisták különböző nyelvi bázisaik szófűző és mondatgördítő kapacitását nem nehézségként, hanem tényleges kihívásként könyvelték el, a maguk malmára hajtván a vizet. A szimpla megfeleltetéseknel távolabbra tekintettek, a tartalmi kiigazításokkal, az értelemrétegek finom hangsúlyeltolásaival gyakran játszottak el. Az originalitásra fókuszálással, az esztétikai hatáselemek fokozásával akár a verssorok átgyúrásáig, a narráció ritmusának átvariálásáig is elmerészkedtek, ám e beavatkozásaik sohasem mentek a költői bravúrok, a prózai lendületvitel, az akció és dikció szcenikai egységnek rovására. Alkalmi szövegátrendezéseikkel, az ütemrend hajszálnyi megbontásával, a formai kötelmek esetleges megsértésével olyan hozzáállást favorizáltak, amelynek fő szempontja az alakhűség, az eredetihez legközelebb maradás, de ha mellőzhetetlen, a találóbbá, az összeszedettebbé lényegítés miatt a szó szerinti a parafrazeálással bátran felváltó átkódolások ambicionálása.

Figyelmetlenségek és következetlenségek természetesen felbukkantak náluk is. Az archaizálást és/vagy a neologizálást, a stílusreprezentációt, az árnyalatok interpretatív érzékeltetését azonban úgy porciózták, hogy kortársi közegükben megnövelhessék az általuk tolmácsolt alkotások és auktoraik népszerűségét. A William Shakespeare-t, John Milton, Oscar Wilde-ot, George Orwellt, Thomas Stearns Eliotot, Jack Kerouacot, Henry Millert és másokat hozzájuk horvátul közel vivő Antun Šoljan, valamint a *Krugovi*, 1953-as oldalhajtásaként a mindössze kétszer kijött *Međutim*, a megszűnt utáni rövid folytatásaként pedig a *Književnik* ernyője alá gyűlő csapat a Jean-Paul Sartre-i szubjektumképzetet, a Benedetto Croce-i tudományfilozófiát, továbbá a tradíciók és az egyénben megbúvó talentum oda-vissza csatolásainak T. S. Eliot-i meggyőződését plántálta beléjük.

Egymás ajánozásáról letettek, az elragadtatottság kalaplengetéseit szélesebben kiiktatták. A tekintélyek körbelihegéséből sem kértek. A vers fetisizálására, az esszé műfajának felpeszditésére, a ritmikus próza energetizálására s a naplószerűség kitüntetésére szövetkeztek. Koncz István, Domonkos István, Bosnyák István, Bányai János, Utafi Csaba, Gerold László, Tolnai Ottó, Végel László, Gion Nándor, Várady Tibor, Brasnyó István, Ladik Katalin és még néhányan, évtizedeken keresztül gyümölcsoztatták, sőt az istápoltságokra, a stafétát átvevő utódaikra testálták a krugovások leleményeiből merítéseik termékenyítette szövegműveleteiket. Az örökzöldet a fűzfapoéta deklamálástól, az eloldódást a vidékies álpátosz metrikai botladozásaitól, a tartózkodást a csömört keltő rímek eregetésétől.

A cselekményesítést korlátozták, viszont nem szűkmarkúskodtak az állapotrögzítő leírásokkal, a terjedelmesebb belső monológokkal. Aggálytalanul hagyatkoztak az ismétlésekre, az allegorizálásra, az iróniára vagy a fekete humorra, s a zágrabiaktól eltanultak kamatoztatásaiból kikerekedő, meditatíván csapongó, az időbeli meg az oksági láncolatokat felszabdáló romszerű kompozícióik ugyanúgy keserű és szorongó végkifejletekbe torkolltak; szövegvilágaikat szintén vaduló tizen-, huszonevesek, a konformizmus és a nonkonformizmus felőrölte kallódó egzisztenciák, kiábrándult értelmiségiek népesítették be (vö. Brlek 2007, 86).

Ez a dimenzionáltság, miként a szerbek, a szlovénok, a bosnyákok, a macedónok és mások felőli impulzusok serkentette kreativitásuk, halvány és szakadozó visszhangra érdemesített az 1960-as dekad második felében. Negligálásuk, a kitermelt értékeik közvetítésével felszínen tartott művészeti és irodalmi sokoldalúságuk respektálásának döcögése keményebb tónusú megnyilatkozásokra készítette némelyiküket. A forgalomban lévő kézikönyvsorozat, *A magyar*

irodalom története (1964–1966, Budapest: Akadémiai Kiadó) csonkaságait és mulasztásait tetézte szerintük, hogy a Domokos Mátyás felelős szerkesztette, a Király István, Klaniczay Tibor, Pándi Pál, Szabolcsi Miklós négyesfogatra bízott *Hét évszázad magyar verseinek* (1966, Budapest: Magyar Helikon) nemzeti kincsestárába nem vették bele a jugoszláviai – vajdasági szerzőket. A rá se hederítés e kihagyásos technikájához szoktatást az E. Fehér Pál és Garai Gábor szemezgette *Mai magyar költők antológiája* (1966, Budapest: Kozmosz Könyvek) hatványozta, amely úgy diszkriminált és bagatellizált, hogy azt sugalmazta: a szomszéd országok kisebbségi individuumaik bizonyította irodalmi felpezsdülés és elsőrendűség pusztán a csehszlovákiai meg a romániai magyar területeken honos kiválóságokat magasztalhatóan hordott ki emlékezetes remekeket.

E méltánytalanságra a pironkodó emésztgetést megspórolva, villámgyorsan vágta vissza. Velős és az öniróniával sem fukarkodó reakcióikban zokszó nélkül elfogadták, hogy nem minden versfaragó koronázható azon melegében költővé, keveseket ékesíthet a babérkoszorú, ám modern panorámát ilyen átgondolatlanul, ennyire félgözzel botorság és felelőtlenség összehozni: „»A költészet – történelem« áll az előszóban, akkor a mi, jugoszláviai-vajdasági magyar költészetünk is költészet – és történelem is, és csak az a kérdés, hogy a költészetet akarják-e *letagadni* egyesek vagy a történelmet” (Fehér 1966a, 28).

A fanyalgás, a vállrándítással elintézés „szemellenzős” taktikáját Torma Dénes (Major Nándor használta ezt az álnevet) vesézte ki. A történelmi-politikai és nem esztétikai mezsgyékre vitel elhibázottságát részletezte a szocialista elkötelezettséggel előhozakodásokat fokmérővé avató szelektálói ámulatba esés elemzésével. Rávilágított, hogy Váci Mihály, Hidas Antal vagy a magát beszuszakoló Garai Gábor strófiákba öntött mondandói milyen szerény bekerülési és tálalási mércéről lebbentik fel a fátylat, mennyire nem az azonos húron pendülés hozadékait dokumentálják, hanem az egyetlen húron pengetgetés alacsony szintjével sértik a fület. Ideális esetben a poétikai hatásfunkciók kelet-közép-európai léptékben is mérvadó érvényesülését biztosíthatná egy efféle költészeti pillanatfelvétel, ám ez a körvonalazódás és beágyazódás egyelőre hibádzik:

Ha szinte mindenki, aki már bizonyos nevet szerzett a verseivel, szerepel ebben a gyűjteményben, nyilván helye lett volna a jugoszláviai magyar költőknek is. Így csak konstatáljuk a válogatók apartheid-politikáját –, azt, hogy nem vesznek tudomást költészetünkről. Magyarán ezt struccpolitikának is nevezhetjük: „ha nem beszélek róla, nem is létezik” gondolatmenete szellemében. A jugoszláviai magyar irodalom azonban él, s léte

jellegetességeivel egyúttal sajátos szint is jelent a magyar nyelven élő, létező irodalmak palettáján. És természetesen függetlenül az antológia-szerkesztők véleményétől – de öntörvényeire hallgatva, azoknak engedelmeskedik (Torma 1966, 1295).

Az 1966-os esztendő ennél is leforrázóbb élményét egy Olaszországban napvilágot látott lírai mustra körül kirobbant vita szolgáltatta. Az elégedetlenkedések, a vádaskodások és a mentségkeresések forgószele hatalmasodott el a szlovén Ciril Zlobec, a horvát Slavko Mihalić és a macedón Alekszandar Szpaszov asztalra tette *Nuova Poesia Jugoslava* (1966, Parma: Guanda) apropóján, mivel a tallózás nemes hevületében a montenegrói és a nemzetiségi, köztük a magyar poétáknak nem osztottak lapot. A kimaradásokra fényt derítő magyarázkodások, amelyekből Antun Šoljan szintén kivette a részét, logikai bukfenckel tarkított, rozoga lábakon imbolygó okfejtéseknek tűntek, hamisan csengésükbe a kellemetlenül érintetteknek nem akaródzott belenyugodniuk.

Az írószövetségi tiltakozások és a becsületbírósi hajcihők kiélezte penge-váltások zöme abban tetőzött, vajon jugoszláv író-e az 1963. április 7-e óta JSZSZK-nak hívott képződmény albánul, olaszul, magyarul, románul publikáló polgára. Békítő aspirációval, a tény- és tárgyszerűsége valamelyest ügyelve, Antun Šoljan a zágrábi *Telegram*ban vette fel a kesztyűt. Nem rejtve véka alá, hogy bosszantják a felkorbácsoltság méretarányai, a rosszallások özönének zúdításait igazságtalannak érzi. Azzal takarózdása, hogy az 1940-es évek óta semelyik jugoszláv irodalmi szortírozás sem szakozta be a kisebbségiek munkásságát, kissé meghökkentő, s vérszesen sovány ama vigasza, hogy a jugoszláv irodalomnak, helyesebben a jugoszláv irodalmaknak, még pontosabban Jugoszlávia népei irodalmának tanítása örvén egyik egyetem tanszékein sem veszik görcső alá és tárják a diákság elé a minoritáshoz köthető irodalomtörténeti fejleményeket, művészi teljesítményeket. A redaktori döntési önállóság szentségét és sérthetetlenségét domborította ki, magától értetődően tagadva a másokra hárítható felelősséget. Ady Endre nyelvi-kulturális részesültségei becsületére való reverenciával tanakodva foglalkozott a nacionalitás és a literátori betagozódás állampolgári felelősséggel és kötelességekkel összefonódó teheráruival, melyeket a nem szláv pedigrijű etnikumok kapcsán imígyen időszersített és hatályosítandók: „Egy olyan antológiába, amelyet az írók politikai-földrajzi hovatarozása alapján állítanánk össze, őket is feltétlenül be kellene sorolni. De mindaddig, amíg az antológiáknál nyelvi és nemzeti kritériumot érvényesítünk, senkinek sem tehetünk szemrehányást, ha kihagyja őket” (Šoljan 1967, 98).

Fehér Kálmán, az *Új Symposion* akkori fő- és felelős szerkesztője a szűkös szemhatár, a kisebbségieket sereghajtónak szíves-örömmel elfogadó, az esztétikai ismérveket a népességszerkezet adminisztratív mutatóival tromfoló hajlandóság miatt kifogásolta (lásd Fehér 1966b, 19–21) horvát kollégája fölényeskedő merevségét. Négy hónapra rá, a *Képes Ifjúság*ban Deák Ferenc interjúalanyaként, higgadtan összegezte:

Alapos elemzés tárgyát kell hogy képezze a tény, hogy az itt élő magyarság jugoszláv szellemiségének mekkora történelme van. Mekkora történelmi múltja? Hadd lássuk a gyökereket. Ha kell, lapozzunk vissza egészen Hajnóczyig, meg a kamenicai bibliafordításig. Bizonyos vagyok abban, hogyha ezt megteesszük, egész másként látjuk majd a már annyiszor említett jugoszláv szellemiségünk problematikáját. Rájövünk, hogy arra nyugodtan támaszkodhatunk és ha az utóbbi húsz év hozzájárulását ki is zárjuk, akkor is tényezőként állhat, hogy mi nem regionális szerepet töltünk be itt, hanem sokkal többet annál.⁴

Kommentárjában Tomán László nem vetette el mindenestül a kibúvókkal bűvészkedés, a védősáncok fedezékéből kandikálás észszerűségét, hiszen annak tisztázása, hogy minőségtulajdonítást vagy népképviselést, geográfiai fölvilágosításokat vagy statisztikai segédleteket kellett volna lecsillapításul kapnia az Írószövetségnek, megoldatlanul elmaradt. Leszögezte: Ciril Zlobecéket nem terheli óriási felelősség, kollekciónk hiába foghíjas, netalán részrehajló és előítéletes, cseppet sem válik a jugoszláv népek irodalmának szégyenére. Az egy táborba tömörítés e patáliát csapó, illusztris szervezetének bizvást lehetne a reszortja „egy olyan antológiát kiadni – kül- vagy belföldi használatra, mindegy –, amely tartalmazza majd, ha úgy akarják, a fiatal Crna Gora-i és, természetesen, a nemzetiségi költők műveit” (Tomán 1966b, 1340).

A kizsorítás racionalitása melletti kardoskodások, a kioktatásokkal vegyített maszatolások és mosakodások sértették Major Nándor írói önértetét. Az ekkortájt már három novelláskötettel és egy regénnyel büszkélkedhető, a *Híd* főszerkesztői, a Forum Lap- és Könyvkiadó szerkesztői, a *Magyar Szó* munkatársi és főszerkesztő-helyettesi tisztségeibe repített kiváltságos pártkatona indokoltan rökönödött meg ama rátarti szuggeráláson, hogy míg egy horvát költő ab ovo jugoszláv, országbeli magyar ajkú pályatársa eleve nem számíthat annak. A szövetségi koordináták szavatolta nyílt közösségi státust és a származási kötelékeket, a honpolgári mivolt privát mozgatórugóit masszív tartalékoknak, kikezdzhetetlen fundamentumoknak látta:

⁴ Interjú Fehér Kálmánnal, *Képes Ifjúság*, 1966. november 26., 22 (10): 20.

Tarthatatlan, hogy a jugoszláviai magyarokról egyszerűen mint etnikai csoportról beszéljenek, amelynek legfeljebb részleges vagy regionális kultúrája van. A magyarok nem etnikai csoport, ellenkezőleg, rég túlestek már a nemzetté formálódáson, és semmiképpen sem lehet degradálni őket. A kultúrával nem úgy vagyunk, mint a kenyérrel, hogy leszelhetünk magunknak egy karéjt, vagy ha magunkkal hozzuk az egész kenyeret, akkor majd nem marad annak, akitől elhoztuk. A kultúrát egy nemzet csak úgy, mint a nemzet részei, egészében viseli magában (Major 1967, 100).

Keserű szájjal nyugtázta, hogy Antun Šoljan valóságérzékelését a mások eredményeire odafigyelés protezsáló és kooperáló gesztusainak ritkított adagolásai meg az egy ligában említhetőségre legyintések eltorzították. Amíg a lélekszám-eloszlások, a földrajzi meg a politikai vetületek győzelmet arathatnak az artisztikum kétségtelen bizonyítékainak regisztrálásai felett, ellaposítva az egymáséival felérően összevethető irodalmi-művészeti termésnek örvendéseket, addig a nemzeti és a nemzetiségi hiúságokat legyezgető hátbaveregetések és kiengesztelődések álcájában a mindenki egyenlő, de vannak egyenlőbbek sémáját melengetve fog tovább zajlani a sérelmek gyógyíthatatlanul hagyása.⁵ A kivételképzések, a demográfiai méricskélések tompítgatásában, a másod- és harmadrangúsítások szépítgetésében ráadásul olyasvalaki tüsténkedett, akit – a sympósokhoz hasonlóan – szűkebb pátriájában szakadatlanul becsméreltek, a társaival egyetemben kémnek, renegátnak stb. kiáltottak ki.

Már csak azért sem lehetett lenyelniük a békát, mert a šoljani nemzedékértelmezést a sajátjukként legitimálták: „a »generáció« nem volt soha pionírszervezet, hanem olyan írók gyülekezete, akik valahányan tulajdon motivációk és rendeltetésük alapján találkoztak egyazon vonalon” (Šoljan 1969, 12). Pláne nehezükre esett a lejjebb lépcsőfokon megtúrtságba beletörődés, a gyatrább volument sejtető hiányérzeti lebegtetésekhez hozzáedződés, mivel olyan pártfogójuknak hihető vitte a prímet, aki a rangkiegyenlítettésre szavazva, a zágrábi *Telegram* hetilap 1960-ban beköszönő első évfolyama 32. számának 6. oldalán,

⁵ Megjegyzendő itt, hogy a maga cselekedeteire nézvést a dirigálások, a megfellebbezhetetlenséggel hivalkodások szemernyit sem zavarták. Az 1969-től a Szocialista Szövetség újvidéki elnöki, a Forum Lap- és Könyvkiadó igazgatóhelyettesi, a Jugoszláv Kommunista Szövetség Tartományi Vezetőségének titkári, kisvártatva ugyanezen testület Központi Bizottságának végrehajtó titkári, majd Vajdaság SZAT elnökségének tagi, illetve elnöki titulusai közti vitorlázásaikor sportot ütött a nálánál ifjabbak ideológiai leckéztetéséből. Sziveri Jánosék kiebrudalásának levezénylésénél hol a karmesteri, hol az elsőhegedűsi posztért versengett a bosszúszomját kielégítendő.

valamint a recenzióit csokorba szedő művében (1965. december 9-én Végel Lászlónak „baráti üdvözléssel” dedikált egyet Zágrábban⁶) ecsetelte Miroslav Antić és Fehér Ferenc *Boje i reči/Színek és szavak* (1960, Újvidék: Forum) című közös kötetének erényeit:

Ezt a könyvet mindenekelőtt a testvériség rendkívüli manifesztációjaként kell szemlélni: afféle kinyilatkoztatásként, amely megmutatja, hogy a költői szó nemcsak a szokásos értelemben vett nemzeti határokat képes leküzdeni, hanem aktív szerepet is játszik az emberek közvetlen összekapcsolásában. [...] Ebben a tekintetben tényleg nem hétköznapi kiadvány ez: nem jut eszembe egyetlen példa sem hazánkban, ahol két teljesen egyenjogú író ekkora szeretettel, a programszerűség ilyen hangsúlyosságával fordítaná egymást, mint nálunk (Šoljan 1965, 91).

Attól, hogy valakit az okmányai jugoszláv(iai)nak definiáltak, nem lett formátumossá, a művei sem mérföldkövekké, opusa aligha szervesült automatikusan és maradandóan a kánonba. Az Újvidéken verbuválódott fiatal lapkészítők prominensei az 1960-as évek utolsó és az 1970-es évek első harmadára derekasan ledolgozták a horvát fél (fel)tételezte hátrányaikat, s a magukat a későbbi fázisokban exponáló (például Böndör Pál, Sziveri János, Fenyvesi Ottó vagy Horváth Ottó/Oto Horvat) pozitív fogadtatása manapság is öregbíti az *Új Symposion*ban felkaroltak és befuttatottak hírnevét. Antun Šoljanék konvenciókra fittyet hányó intellektualizmusát rátermetten foganatosították, a közléstartományok kollázsokkal, citátumokkal fellazításának műveleteit (vö. Thomka 1988, 116, 120) rendületlenül gyümölcsöztették; a kisebbségi panaszárasztás és vészharangkongatás mázaival bevonságtól minél messzebbre eltempózva.

Közvetlen vagy áttételes találkozásaikból, azonos hullámhosszon rezdüléseikből nem felejtődhetett ki az evidenciákkal és az abszurdításokkal számvetések szigorúsága sem. Az ironikus távolságtartással fűszerezettség felvágott nyelvű demonstrációihoz nem a regulák maradéktalan betartásának követelményeit illeszkedtettkék, hanem azon metakódok ismeretét, amelyek segítettek az eligazodást abban, hogy a hibahalmaz ódiától nem menekedve, ám a térnyeréseikhez passzoló vétségek elkövetésére elszántan, miként szeghesség meg, hághassák át az explicit szabályokat (ehhez Žižek 2022, 85–86).

Az 1980-as évek delelőjén a nyelvek és a hagyományok kimeríthetetlen többrétűségének Antun Šoljan-i hite állandósulni látszott. Azt „a lerövidített

⁶ Valamikor az 1990-es évek közepén Bányai János közbenjárásával jutottam hozzá a fénymásolatához.

utat, melyen a szentesített írástudatlanság korában lépkedünk a jövőbe” (Šoljan 1988, 13), kevésbé szenvedhette. Az elfelejtődések, kirekesztődések ürügyén keletkeztetett korábbi, a pluralitás és az integráció nyirbálgatására rábólintó eszmeiségére, nemzet(iség)konstrukciójának rugalmatlanságára sem lehetett már annyira büszke. Eurokonform térséganalízise a szívélyesebb odaadásról, egy görcsmentesebb és kitágítottabb mások felé közeledésről árulkodott:

Ezt az egységet nem képzelhetjük el úgy, mint az amerikai *meltingpot*-ot, sem mint a népek Lenin-féle egybeolvadását, és semmiképpen mint Európa erőszakos egységesítését, avagy *Gleichschaltung*-ját valamilyen szupernemzet vezetésével, ahogy a nácik elgondolták. Csak úgy láthatjuk magunk előtt, mint egységet a különbözőségben, a különbség kölcsönös tiszteletét és toleranciáját, hajlamot, sőt szeretetet a polifónia – a nyelvi, vallási, nemzeti, szokásbeli sokhangúság – iránt, melyben minden hangjegy éppen specifikus és radikális különlegessége miatt gazdagítja az összhangot – a társadalmi élet minden szintjén, az egyénitől a lokálisig, a nemzetitől az univerzálisig; minden szinten, mely identitásunk és integritásunk elemeit alkotja (Šoljan 1989, 151).

Találgathatjuk, ő és a vele egyívásúak folyóíratos élbolya gyakoribb gratulációkban, szorosabb kebelre ölelésekben részeltette volna-e a sympósokat, az egymás társaságában sütkérezésekből-feloldódásokból markánsabban profitálhattak volna-e Tolnai Ottóék, amennyiben elfogadják Miroslav Krleža nemes lelkű ajánlatát, s élnek a nem kizárólag a székvárosi talajba kapaszkodásra ösztönző, jóhiszemű esélykínálatával (elenyészően kevesekkel kivételezett ennyire élete folyamán): „Újvidék a ti nemzedékeknek kicsi, gyertek Zágrábba, írjatok horvátul” (Vékás 2017, 404).

Irodalom

- Bilandžić, Dušan. 1985. Međunarodne okolnosti unutrašnjeg razvoja Jugoslavije od kraja pedesetih do sredine sedamdesetih godina. In D. B. *Historija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije: Glavni Procesi 1918–1985*, III. dopunjeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Biti, Vladimir. 2005. Gore i dolje u hrvatskome književnom zemljopisu: Antun Šoljan i krugovaši. In V. B. *Doba svjedočenja (Tvorba identiteta u suvremenoj hrvatskoj prozi)*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Brešić, Vinko. 2003. Naraštaji i časopisi hrvatske književnosti 1968-90. In *Postmodernizam, iskustva jezika u hrvatskoj književnosti i umjetnosti: Zbornik radova II*.

- znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem (Zagreb 29. XI. – 30. XI. 2002.)*, glav. ured. Cvjetko Milanja. 41–50. Zagreb: Altagama.
- Brlek, Tomislav. 2007. The Krugovi: A Croatian Opening (1952–1958). In *History of the Literary Cultures of East-Central Europe: Junctures and Disjunctures in the 19th and 20th Centuries, Volume III: The Making and Remaking of Literary Institutions*, eds. Marcel Cornis-Pope, John Neubauer. 84–86. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Detoni Dujmić, Dunja. 1985. *Krugovi*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.
- Fehér Kálmán. 1966a. A keserű »kedvcsináló« antológia. *Új Symposion* 2 (18): 28.
- Fehér Kálmán. 1966b. Sok bába közt elvész a gyerek. *Új Symposion* 2 (19): 19–21.
- Flaker, Aleksandar. 2003. Otočke rošade (Šoljan i Ferić). In *Postmodernizam, iskustva jezika u hrvatskoj književnosti i umjetnosti: Zbornik radova II. znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem (Zagreb 29. XI. – 30. XI. 2002.)*, glav. ured. Cvjetko Milanja. 9–16. Zagreb: Altagama.
- Kovács József s. a. r. és jegyz. 2006. *Sinkó Ervin levelezése II. 1945–1967*. Budapest: Argumentum Kiadó.
- (.L.) talán Lévy Andre. 1953. Lapszemle. *Híd* 17 (9–10): 668–671.
- Ladan, Tomislav. 1962. Zoon graphicon. In T. L. *Zoon graphicon (Eseji i kritike)*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Ladányi István. 2019. Modernizációs narratívák az *Új Symposion*ban: elméletek és gyakorlatok. *Híd* 83 (7): 129–141
- Ladányi István. 2022. A megújulás napi gyakorlatai. In Uő. *Megújuló befejezetlenség (Az Új Symposion folyóirat arculata, szerkesztési gyakorlatai és műfajai)*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Losoncz Alpár. 2018. Torzulatok, emlékezés, szubanimalitás (Maurits Ferenc). In Uő. *A hatalom(nélüliség) horizontja (Hommage à Új Symposion)*. 335–344. Újvidék: Forum.
- Major Nándor. 1967. Nyílt levél Antun Šoljanhoz. *Híd* 31 (1): 98–104.
- Sokcsevits Dénes. 2011. A „Horvát Tavasz”. In Uő. *Horvátország a 7. századtól napjainkig*. Budapest: Mundus Novus Kft.
- Šoljan, Antun. 1962a. Az entellektüel ma. Ford. Konc József. *Ifjúság*, március 1., 18 (10): 8.
- Šoljan, Antun. 1962b. Az irodalmi helyzetről. Ford. Dávid András. *Híd* 26 (6): 533–542.
- Šoljan, Antun. 1965. Pjesnici stvaraju bratstvo (Feher Ferenc i Miroslav Antić: Boje i reči. Forum, Novi Sad, 1960.). In A. Š. *Trogodišnja kronika poezije hrvatske i srpske 1960–1962*. 91–93. Zagreb: Naprijed.
- Šoljan, Antun. 1967. Népek, nemzetiségek és antológiák. Ford. Ács Károly. *Híd* 31 (1): 95–98.

- Šoljan, Antun. 1969. Az író és a nemzedék: A Kratki izlet (Rövid kirándulás) című díjnyertes regény szerzőjének válasza a Telegram egyik kérdésére. Ford. Jung Károly. *Új Symposion* 5 (53): 11–12.
- Šoljan, Antun. 1988. Variáció a témára. Ford. Tari István. *Képes Ifjúság*, november 9., 44 (1890): 13.
- Šoljan, Antun. 1989. Európa kantonizációja. Ford. Sokcsevits Dénes. In Kell-e nekünk Közép-Európa? *Századvég*, Különszám: 149–153.
- Thomka Beáta. 1988. A 20. századi szerb, horvát és magyar rövidpróza egybevető vizsgálata. *Hungarológiai Közlemények* 20 (74–75): 113–125.
- Tolnai Ottó. 1962. Antun Šoljan: Árulók. Zora kiadás. *Ifjúság*, február 1., 18 (6): 9.
- Tomán László. 1962. Irodalmi kísérlet, társadalmi kísérlet. *Híd* 26 (2): 180–182.
- Tomán László. 1966a. Allegória az emberi sorsról (Antun Šoljan: *Kratki izlet*. Prosveta kiadás, Belgrád, 1965). *Híd* 30 (3): 377–378.
- Tomán László. 1966b. Figyelő. *Híd* 30 (11–12): 1335–1340.
- Torma Dénes. 1966. Apartheid egy antológiában. *Híd* 30 (11–12): 1292–1295.
- Végel László. 1965. Bevezető jegyzetek Antun Šoljan készülő regényéhez (Kratki izlet – Rövid kirándulás). Forum, 1964. (4–5, 6). *Új Symposion* 1 (1): 12–13.
- Végel László. 1966. Kishitűek, árulók és csavargók: Színvázlatok a gesztusokról (3). *Új Symposion* 2 (13): 10–13.
- Vékás János. 2013. *Magyarok a Vajdaságban 1960–1964 (Kronológia)*. Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet.
- Vékás János. 2017. Tolnai Ottó. In Uő. *Utak 2. (Interjúk és társadalomtörténeti portrék)*. 381–528. Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet.
- Žižek, Slavoj. 2002. *Where is the Rift? Marx, Capitalism and Ecology*. In S. Ž. *Surplus-Enjoyment (A Guide for the Non-Perplexed)*. London: Bloomsbury Academic.

TO MEET AND CONTINUE ON THE SAME LINE

The Új Symposion writer's attitude to Antun Šoljan's literary concept

The Croatian author Antun Šoljan (1932–1993) came to the attention of the emerging generations of writers and artists in Vojvodina in the first half of the 1950s. His sensibility as a poet, storyteller, and literary translator, as well as his activity as a newspaper editor and his commitment as a critic, influenced the Symposion generation mostly by encouraging them to follow in his steps, but also by stimulating discussion. My article discusses the multi-directional reception of this attitude, which regards high-quality aesthetic performance and commitment as a function, not of social status, but of free artistic creation, detailing those mutual ideological reference points, connections, or collision surfaces, that are characterized by intellectual

self-representation that avoids the false heroism of national myths and continuity of tradition freed from the manic import and/or epigonism of recent trends in world literature.

Keywords: Yugoslavia, national minorities, mother tongue culture, identity, Új Symposion

SRESTI SE I NASTAVITI DALJE ISTOM LINIJOM

Simpozionistička procena stava Antuna Šoljana o književnosti

Hrvatski autor Antun Šoljan (1932–1993) u vidokrug generacije vojvođanskih pisaca i umetnika u usponu dospeva u prvoj polovini 50-tih godina prošlog veka. Njegov pesnički, pripovedački, prevodilački senzibilitet, kao i uređivačka delatnost i kritičarska angažovanost na članove redakcije *Simposiona* uglavnom je delovala podsticajno, a nekada je davala i povoda za polemike. Studija se bavi njegovim zahtevnim estetskim dostignućem i angažovanošću i to ne zbog društvenog statusa, već zbog slobodnog umetničkog stvaralaštva. Analiziraju se zajednička misaona uporišta, tačke spajanja i razdvajanja koje karakteriše intelektualni otklon od lažnih herojstava nacionalnih mitova, ignorisanje maničnog uvoza novih tendencija svetske književnosti, kao i sled tradicije oslobođene od epigonizma.

Ključne reči: Jugoslavija, nacionalne manjine, kultura na maternjem jeziku, identitet, Új Symposion

A kézirat beérkezésének ideje: 2024. jan. 3.

Közlésre elfogadva: 2024. máj. 5.